

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om yrkesutbildning

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om yrkesutbildning (RP 191/2021 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Sami Aalto, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Hanna Autere, Utbildningsstyrelsen
- specialsakkunnig Maarit Kallio-Savela, Finlands Kommunförbund
- expert Saku Lehtinen, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- Bildningsarbetsgivarna rf
- Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- Ledare för Yrkesutbildningen i Finland rf
- Finlands Folkhögskolförening rf
- Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om yrkesutbildning ändras. Utbildningsstyrelsen ges behörighet att i fråga om uppdragsutbildning eller sådan examensutbildning som ordnas utanför Europa i examensgrunderna till nödvändiga delar avvika från andra krav på yrkesskicklighet eller mål för kunnandet än centrala krav och mål i de examensgrunder som används i Finland. De föreslagna avvikelserna hänför sig till lagstiftningen, kulturen eller förhållandena i Finland eller motsvarande till Finland knutna omständigheter. De avvikelser som görs i examensgrunderna ska beredas i samarbete med kommissionen för examensexport. Bestämmelser om kommissionens uppgifter och sammansättning tas in i lagen. Utbildningsanordnare som ordnar sådan utbildning

Betänkande KuUB 15/2021 rd

som avses ovan ska hos Utbildningsstyrelsen ansöka om tillstånd för att tillämpa den avvikelse som gjorts i examensgrunderna.

Den paragraf som gäller avgiftsbelagd serviceverksamhet ska dessutom preciseras så att en utbildningsanordnare som avgiftsbelagd serviceverksamhet ska kunna ordna examina, examensdelar, utbildning som förbereder för dem samt handledande utbildning även för andra utbildningsanordnare än för anordnare av yrkesutbildning. Den föreslagna ändringen motsvarar vedertagen praxis.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2022.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med propositionen är att möjliggöra dels ordnande av examensexport inom yrkesutbildningen på samordnade examensgrunder, dels samordning och kvalitetssäkring av exporten inom yrkesutbildningen.

Utbildningsstyrelsen har i fem års tid, sedan 2017, gjort omfattande pilotförsök med utbildningsexport till länder utanför EU och EES. För försöken har Utbildningsstyrelsen för de utbildningsanordnare som fått försökstillstånd utfärdat separata examensgrunder som avviker från de nationella examensgrunderna. Enligt ett sakkunnigyttrande har de utbildningsanordnare som inte deltar i försöket visat ökat intresse för examensexport under hösten. Många utbildningsanordnare har gjort framsteg med sina kommersiella förhandlingar för att inleda examensexport i början av 2022.

Utskottet anser att propositionen ger nya möjligheter att exportera finländsk utbildningskompetens. Den föreslagna ändringen gör det möjligt för alla utbildningsanordnare att komma in på marknaden för examensexport från och med ingången av nästa år. Syftet med reformen är att avvikelser från examensgrunderna för examensutbildning i länder utanför EU- och EES-området i framtiden ska utarbetas inom ramen för det normala arbetet med att upprätta och se över examensgrunder.

Utskottet anser det vara viktigt att se till att Utbildningsstyrelsen har tillräckliga resurser för att sköta uppgifterna kring tillståndsförfarandet och avvikelserna från examensgrunderna.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen i propositionen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Möjligheten att avvika från examensgrunderna

För examensexport ska Utbildningsstyrelsen enligt propositionen tillsammans med kommissionen för examensexport utarbeta de avvikelser som ingår i grunderna för en examen jämfört med de examensgrunder som används i Finland. Det föreslagna förfarandet säkerställer att Ut-

Betänkande KuUB 15/2021 rd

bildningsstyrelsen inte blir tvungen att behandla flera ansökningar om avvikelser som gäller samma examina och fatta separata beslut om dem. Utskottet anser att förfarandet är ändamålsenligt med tanke på Utbildningsstyrelsens resursanvändning.

I examensgrunderna fastställer Utbildningsstyrelsen kraven på yrkesskicklighet och målen för kunnandet i examensdelarna och kan till nödvändiga delar avvika från andra än de centrala krav på yrkesskicklighet och mål för kunnandet som anges i examensgrunderna. Huruvida avvikelsen är nödvändig bedöms utifrån om kravet eller målet är kopplat till lagstiftningen, kulturen eller förhållandena i Finland eller motsvarande omständigheter på så sätt att avvikelsen är nödvändig i utbildning som genomförs som utbildningsexport till en annan kultur.

Utbildningsstyrelsen bereder examensgrunderna tillsammans med företrädare för arbets- och näringslivet och arbetslivskommissionerna. Dessutom deltar kommissionen för examensexport i beredningen av de avvikelser som görs för examensexporten. Utskottet anser det vara viktigt att alla ovannämnda aktörer bidrar med sin sakkunskap till beredningen av examensgrunderna. Utbildningsstyrelsen har tillsammans med företrädarna för arbets- och näringslivet, arbetslivskommissionen och kommissionen för examensexport de bästa förutsättningarna och den kompetens som behövs för att bedöma avvikelser från examensgrunderna utan att det kunnande som är centralt med tanke på sysselsättning och fortsatta studier äventyras.

De anordnare som deltagit i försöket med utbildningsexport har möjlighet att fortsätta med exporten till november 2022, och då kan dessa anordnare tillämpa de examensgrunder för examensexport som använts i försöket fram till denna tidpunkt. Detta är motiverat för att de redan pågående examensutbildningarna ska kunna slutföras utan att aktörerna inom försöket måste ansöka om ett beslut enligt den föreslagna lagen.

Tillståndsförfarande

Enligt förslaget kräver tillämpningen av avvikelserna från examensgrunderna tillstånd för att man ska kunna försäkra sig om att anordnaren har tillräcklig kompetens för att tillämpa avvikelserna. Ansökningarna om att förutsättningarna för beviljande av tillstånd uppfylls bedöms från fall till fall. Beslut om beviljande av tillstånd fattas av Utbildningsstyrelsen.

Utskottet anser att det föreslagna tillståndsförfarandet behövs. Det bidrar till att säkerställa utbildningens kvalitet och även de studerandes rättsskydd. Utbildningsanordnarens förutsättningar att tillämpa examensgrunderna bedöms i samband med beviljandet av anordnartillståndet, men förutsättningarna att tillämpa avvikelserna från grunderna bedöms i samband med det föreslagna tillståndsförfarandet.

Utveckling av utbildningsexporten och globalt ansvar

Yrkesutbildningen har mycket att ge när det gäller att främja lärande globalt och utveckla ny exportverksamhet. Finlands utrikes- och utvecklingspolitiska linje i regeringsprogrammet betonar särskilt de afrikanska ländernas och befolkningens växande globala roll. För detta ändamål har man utarbetat en egen strategi för Afrika. Utbildning och kompetens spelar en viktig roll i strate-

Betänkande KuUB 15/2021 rd

gin. En rapport som utrikesministeriet publicerade 2019 föreslog utbildning som ett av spetsmålen för utvecklingssamarbetet.

Kulturutskottet har tidigare (KuUU 3/2021 rd) lyft fram utbildningens och lärandets viktiga betydelse som en del av Finlands utvecklingssamarbete. Genom utbildningsexporten kan Finland påverka kompetensutvecklingen i större utsträckning för att främja hållbar utveckling. Om vi vill att utbildningsexporten i större utsträckning ska ingå i utvecklingssamarbetet, är det viktigt att ytterligare bedöma de etiska principerna för utbildningsexporten och deras lämplighet för utvecklingssamarbetet. Det bör också noteras att utbildningsexporten omfattar ett brett fält av aktörer med olika mål. Kulturutskottet upprepar sin ståndpunkt i det ovannämnda utlåtandet om vikten av att de mänskliga rättigheterna respekteras och jämställdhet uppnås också inom utbildningssamarbetet och utbildningsexporten.

Samlad utredning om utbildningsexport

Utskottet noterar att bestämmelserna om utbildningsexport har inkluderats i bestämmelserna om det nationella utbildningssystemet. Till skillnad från vårt offentligt finansierade och övervakade nationella utbildningssystem är utbildningsexport ekonomisk verksamhet på marknaden. Det är viktigt att bestämmelserna om utbildningsexport inte inverkar på det nationella utbildningssystemet, som varken på nationell nivå eller på EU-nivå betraktas som ekonomisk verksamhet.

Utskottet anser att det är ytterst viktigt att göra en samlad utredning av läget och möjligheterna inom utbildningsexporten och av den samlade lagstiftning som ska tillämpas på utbildningsexporten med beaktande av å ena sidan utbildningens offentliga uppdrag och å andra sidan dess ekonomiska verksamhet.

DETALJMOTIVERING

15 b §. Tillstånd att tillämpa sådana avvikelser från examensgrunderna som avses i 15 a §.

Av den föreslagna paragrafen framgår inte tillräckligt tydligt att en utbildningsanordnare med tillstånd är skyldig att iaktta alla avvikelser från grunderna. För att korrigera detta föreslår utskottet att ordet ”avvikelse” i paragrafrubriken och 1 mom. i förekommande fall ändras från singular till plural, varvid syftet med bestämmelsen tydligare framgår då skyldigheten att iaktta samtliga avvikelser nämns.

Utskottet konstaterar att enligt specialmotiveringen till bestämmelsen (s. 18) beviljas tillstånd separat för varje examensgrund, men detta framgår inte av bestämmelsen. Utskottet föreslår att 1 mom. kompletteras så att det tydligt framgår att tillståndet beviljas separat för varje examensgrund.

När syftet med tillståndsförfarandet för avvikelse från examensgrunderna är att säkerställa att utbildningsanordnaren har kompetens att tillämpa avvikelserna från grunderna, bör detta krav också framgå av bestämmelsen. Detta förblir oklart i den föreslagna bestämmelsen. Utskottet före-

Betänkande KuUB 15/2021 rd

slår att 1 mom. kompletteras så att det av momentet framgår att ett villkor för beviljande av tillstånd är att sökanden har tillräckliga förutsättningar att tillämpa avvikelserna enligt 15 a §.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 191/2021 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om yrkesutbildning (531/2017) 31 §, 114 § 1 mom. och 116 §., av dem 114 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1048/2020, samt

fogas till lagen nya 15 a och 15 b §, till 111 §, sådan den lyder i lagarna 1048/2020 och 1218/2020, ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., samt till lagen en ny 121 a § som följer:

15 a §

Avvikelse från examensgrunderna i utbildning som avses i 33 ja 35 §

Utbildningsstyrelsen kan i de examensgrunder som avses i 15 § för utbildning som avses i 33 och 35 § till nödvändiga delar avvika från sådana i examensgrunderna angivna krav på yrkesskicklighet och mål för kunnandet som inte är centrala och som hänför sig till lagstiftningen, kulturen eller förhållandena i Finland eller motsvarande omständigheter som är knutna till Finland.

De avvikelser som görs i examensgrunderna ska beredas i samarbete med den kommission för examensexport som avses i 121 a §.

Betänkande KuUB 15/2021 rd

15 b §

Tillstånd att tillämpa sådana avvikelser från examensgrunderna som avses i 15 a §

För tillämpning av sådana avvikelser från examensgrunderna som gjorts med stöd av 15 a § krävs tillstånd av Utbildningsstyrelsen specifikt för varje examensgrund. Tillstånd kan på ansökan beviljas en utbildningsanordnare som enligt anordnartillståndet har rätt att ordna en examen i enlighet med examensgrunderna i fråga och som har tillräckliga förutsättningar att tillämpa avvikelser enligt 15 a §. Utbildningsanordnaren ska till ansökan foga en motiverad plan för tillämpningen av avvikelserna från examensgrunderna.

Utbildningsstyrelsen kan återkalla ett tillstånd som avses i 1 mom., om utbildningen ordnas väsentligt i strid med denna lag eller med bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Utbildningsstyrelsen ska höra den i 121 § avsedda kommissionen för examensexport i ett ärenden som avses i 1 och 2 mom.

Bestämmelser om förfarandena för sökande av tillstånd att ordna utbildning, om de handlingar och utredningar som ska fogas till ansökan samt närmare villkor för beviljande av tillstånd att ordna utbildning får utfärdas genom förordning av statsrådet.

31 §

Avgiftsbelagd serviceverksamhet

En utbildningsanordnare kan ordna examina och examensdelar som avses i denna lag, examensutbildning som förbereder för dem samt handledande utbildning som avgiftsbelagd serviceverksamhet, om det är fråga om:

- 1) anskaffning av utbildning enligt 30 §,
- 2) anskaffning av utbildning enligt 8 § i gymnasielagen,
- 3) anskaffning av utbildning enligt 7 § i lagen om utbildning som handleder för examensutbildning,
- 4) samarbete enligt 3 § 3 mom. i lagen om fritt bildningsarbete (632/1998),
- 5) samarbete enligt 46 § 6 mom. i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) eller upphandling enligt 7 mom. i den paragrafen, eller
- 6) samarbete enligt 6 § i yrkeshögskolelagen.

111 §

Begäran om omprövning

I fråga om ett tillstånd som gäller tillstånd enligt 15 b § får omprövning begäras hos Utbildningsstyrelsen.

Betänkande KuUB 15/2021 rd

114§

Tid för sökande av ändring

Omprövning av ett beslut i ett ärende som avses i 111 § 1 mom. ska begäras inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Besvär i förvaltningsdomstol över ett beslut med anledning av en begäran om omprövning enligt 111 § 1 mom. samt besvär över ett beslut som gäller skriftlig varning till en studerande, avstängning för viss tid, uppsägning från internatboende, avhållande från studierna eller indragning eller återställande av studierätten ska anföras inom 14 dagar från delfäendet av beslutet.

116§

Besvärsförbud

Ett ärende som gäller förvärvande av kunnande och som planerats i den personliga utvecklingsplanen för kunnandet får inte överklagas genom besvär till den del ärendet gäller tidpunkten eller platsen för genomförandet av studierna. Ändring får inte heller sökas i ett ärende som gäller den studerandes individuella valmöjligheter eller i ett ärende som avses i 85 § 3 eller 4 mom. Ett beslut av förvaltningsdomstolen genom vilket besvär som anförts i ett ärende som avses i 111 § 1 mom. har avgjorts får inte överklagas genom besvär. Inte heller i 55 § avsedda beslut av arbetslivskommissionen eller rektorn som meddelats med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär.

121 a §

Kommissionen för examensexport

Utbildningsstyrelsen tillsätter för högst tre år i sänder en kommission för examensexport som har till uppgift att följa upp och utveckla ordnandet av sådan utbildning som avses i 33 och 35 §. Utbildningsstyrelsen utnämner högst nio medlemmar till kommissionen. Medlemmarna ska företräda myndigheter och sådana utbildningsanordnare som bedriver utbildning som avses i 33 och 35 § samt andra aktörer som har anknytning till sådan utbildning som avses i de paragraferna. Utbildningsstyrelsen kan på förslag av kommissionen utse permanenta sakkunniga till kommissionen.

Utbildningsstyrelsen beslutar om arvoden till kommissionens medlemmar och sköter kommissionens, bokföring och arkivering.

Närmare bestämmelser om tillsättande av kommissionen för examensexport och kommissionens uppgifter, sammansättning och beslutsfattande får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Bestämmelserna i 31 § 3 punkten träder i kraft den 1 augusti 2022.

Betänkande KuUB 15/2021 rd

Helsingfors 30.11.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
vice ordförande Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Pirkka-Pekka Petelius gröna
medlem Sofia Vikman saml
ersättare Juha Mäenpää saf
ersättare Jouni Ovaska cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen.